Nízké platy a odchody mladých učitelů sužují české školství, chybět budou tisíce pedagogů

1.11.2023 - Petr Lesenský | Dýcháme

O učitele bude v Česku nouze. Nynější nedostatek vyučujících se podle odhadů bude nadále prohlubovat, v blízké budoucnosti může chybět až deset tisíc pedagogů. Přestože se platy učitelů v posledních letech zvýšily, stále zaostávají za ostatními pracovníky s vysokoškolským titulem.

Podfinancované školství

V České republice bylo školství dlouho opomíjeno. Ukazuje to analýza Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Podle ní na školství Česko dlouhodobě vyčleňovalo jeden z nejnižších podílů hrubého domácího produktu (HDP). Mezi lety 2018 až 2021 se sice podařilo investice do školství navýšit alespoň na průměr v rámci OECD, avšak loňský rok přinesl krok zpět, když podíl školských výdajů klesl. *„Pokud by vývoj v letech 2024 až 2025 pokračoval na základě předběžně kvantifikovaných rozpočtů, ČR by směřovala zpět mezi země s nízkým podílem výdajů na HDP,“*předpovídá studie **Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA)**, nezávislého think-tanku zaměřujícího se na analýzu veřejných politik.1 Finance však nejsou jediný problém, který české školství trápí. Z analýzy **Evropské komise** vyplývá, že český učitel má ve srovnání s kolegy z EU na starost více žáků (18 žáků oproti unijnímu průměru 13,6) a zároveň platy českých učitelů vztažené ke kupní síle patří mezi deset nejnižších, jsou přibližně na úrovni Rumunska, Malty či Estonska

Negativní vliv inflace

Podfinancované školství se odráží i na platových podmínkách učitelů. Ačkoli by pedagogové měli podle zákona brát 130 procent průměrné mzdy v Česku, ve skutečnosti jejich platy této výše stále nedosahují. *„Výdělky učitelů v roce 2022 odpovídaly 110 procentům průměrné celorepublikové mzdy. Ve srovnání se mzdou zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním šlo o 73 procent,“* uvádí **Jitka Wichová** z odboru statistik rozvoje společnosti Českého statistického úřadu (ČSÚ).3 Průměrná hrubá měsíční výplata učitelů mateřských, základních a středních škol včetně všech příplatků a odměn činila loni přibližně 48 tisíc korun. *„Měsíční výdělky pedagogů se sice oproti předcházejícímu roku zvýšily o 900 korun, avšak kvůli inflaci se reálně snížily o 7,5 procenta, čímž se vrátily na úroveň z roku 2019,“* upozorňuje **Petra Turzová** z pracovního portálu Alfréd Jobs.

Platy učitelů nejsou konkurenceschopné

Srovnání platů českých učitelů s jejich kolegy ze zemí OECD pak pochopitelně vyznívá opět nevalně. Letos by měl plat českého učitele dosáhnout pouze 72 procent průměru platu v hospodářsky vyspělých zemích. *„Relativní platy učitelů dlouhodobě ovlivňují zájem o profesi a to, jak dobře pracují. Když jsou platy nízké, tak nelze očekávat, že práci budou dělat nejlepší a nejnadanější mladí lidé,“* vysvětluje spoluautor studie think-tanku IDEA ekonom **Daniel Münich**.4 Podle think-tanku vedou paušalizované platy ve školství k nedocenění a slabé motivaci kvalitních učitelů. To zvyšuje riziko odchodů z profese i snižuje zájem mladších generací. Citelný nedostatek vyučujících je znát už nyní, především v oborech jako matematika, fyzika, chemie či informatika. *„Především se jedná o nízké platy, protože na pracovním trhu je vysoká poptávka po specialistech v těchto oborech vzhledem k závislosti globální ekonomiky na technologiích a jejich rozvoji,“*poukazuje na důvody nouze o učitele přírodovědných předmětů obecně prospěšná společnost **EDUin** ve své analýze o

stavu školství.

Nízký sociální status učitelů

Finanční ohodnocení vyučujících přímo ovlivňuje i postavení profese ve společnosti. Problematikou se zabývá studie **Yvony Kostelecké** z Katedry pedagogiky Univerzity Karlovy. *„V roce 2018 se Česká republika dostala mezi šestici států s nejnižším sociálním statusem učitelů,“* píše autorka studie s odkazem na mezinárodní průzkum.6 Podle něj zhruba 30 procent českých respondentů považovalo učitelství za povolání statusově nejvíce příbuzné profesi sociálního pracovníka a dalších zhruba 17 procent za nejvíce příbuzné povolání knihovníka.

Česko si neumí udržet mladé učitele

Problémem Česka se navíc stává stárnoucí populace vyučujících. Očekává se, že nejsilnější ročníky odejdou do důchodu kolem roku 2035. Podle odhadů může v následujících letech v Česku chybět až deset tisíc učitelů.7 *„Přetrvávající průměrný věk učitelů je i nadále vysoký. Tento negativní trend se stále nedaří zvrátit a je významným rizikem. Důvodem zvyšujícího se průměrného věku učitelů je nízký zájem uchazečů o povolání učitele. Mladí učitelé ve školách chybí,“* uvádí výroční zpráva České školní inspekce za rok 2022.8 Kvůli rozporuplnému společenskému statusu a nízkým platům nemá o učitelství zájem dostatek mladých lidí, kteří by starší ročníky plně nahradili. Podle společnosti **EDUin** v Evropě profesi opustí průměrně třetina vystudovaných pedagogů. Česká republika je na tom však mnohem hůř. V českých školách totiž zůstává pouze 53 procent učitelů do pěti let od ukončení studia. Podle průzkumů je na začátku kariéry nejčastěji trápí nedostatečná pomoc ze strany školy. Podporu potřebují zejména při řešení kázeňských problémů žáků a komunikaci s rodiči, s byrokracií či hodnocením svěřenců.9 *„Zoufalou situaci v některých regionech už zřizovatelé škol řeší benefity pro nové učitele. Mezi nejčastější lákadla patří například služební byt či statisícové náborové příspěvky,“* říká **Petra Turzová** z portálu Alfréd Jobs.

Zlepšení v nedohlednu

Platové podmínky pedagogů se navzdory problémům, které způsobují, příští rok podle všeho nezlepší. Návrh státního rozpočtu pro rok 2024 dle školských odborů ukazuje, že se platy opět nedostanou ani na 130 procent průměrné mzdy. Podle odborářů totiž z rozpočtu ubyly peníze na ostatní školské zaměstnance, jako jsou speciální pedagogové, psychologové, vychovatelé, školníci či kuchařky. *„Ve finále se ředitelé budou potýkat s tím, že z balíku peněz, který je určen na platy pro učitele, dají těmto zaměstnancům, aby neodešli, aby provoz zabezpečili,“* uvádí místopředsedkyně školských odborů **Markéta Seidlová**.

https://www.dychame.cz/nizke-platy-a-odchody-mladych-ucitelu-suzuji-ceske-skolstvi-chybet-budou-tisice-pedagogu